

Reflecții spectaculare asupra unui centenar - György Ligeti Text de Loredana Baltazar

„...aproape întotdeauna asociez sunetele cu culoarea,
forma sau textura; iar calitatea formei,
culorii și a materialului cu anume senzații acustice.
Chiar și conceptele abstracte precum cantitățile,
relațiile, conexiunile și procesele, îmi par tangibile
și își au locul într-un spațiu imaginar”.

G. Ligeti

Un creator de proiecte ar trebui să fie, totodată, și un vizionar pentru că, într-adevăr, a prospecta orizontul de așteptare al unui public în dorința de a-i oferi evenimente atractive care să-i și stimuleze apetitul pentru cultură nu este deloc o misiune ușoară, mai ales atunci când proiectul portretizează o personalitate din creuzetul componisticii europene contemporane. Însă ceea ce au reușit să realizeze pianiștii Corina Răducanu și Eugen Dumitrescu alături de muzicologul Amalia Szűcs-Blănaru în toamna anului 2022, pornind de centrarea unui întreg turneu asupra fascinantei figuri creatoare a lui György Ligeti, a fost o reprezentare spectaculară remarcabilă, alcătuită dintr-un șir de recitaluri-conferință unicat!

Inițiat la București, în 8 septembrie, turneul intitulat, simptomatic, **Odisee muzicală - Ligeti 100**, a expus biografia artistică a compozitorului născut la Târnăveni, printr-o prezentare dinamică, deosebit de explicită, semnată de către Amalia Szűcs-Blănaru și intitulată, inspirat, *Odiseea unui geniu*; ilustrat sonor prin intermediul integralei opusurilor pentru pian la 4 mâini redată de duo-ul Corina Răducanu–Eugen Dumitrescu, parcursul muzicologic s-a finalizat cu un happening în premieră românească – *Poemul simfonic pentru 100 de metronoame*, interpretabil ca o superbă metaforă a împlinirii unui secol de la nașterea compozitorului – la realizarea căruia a fost invitat să participe și publicul fiecăreia dintre cele 14 săli de concert, respectiv al Institutului Liszt – Centrul Cultural Maghiar din București Casei de Cultură din Baraolt. Centrului de Cultură Arcuș – Casa Bastion din Sfântu Gheorghe, Centrului Cultural Covasna, Casei de Cultură a orașului Bălan, Căminului Cultural „Kőrösi Csoma Sándor” din Ditrău, Casei de Cultură „Balás Gábor” din Remetea, Casei de Cultură din Toplița, Căminului Cultural din Subcetate (un prim eveniment dedicat, aici, muzicii clasice și întâmpinat cu maxim interes!), Casei de Cultură „Kamenitzky Antal” din Borsec, Sălii Sf. Ștefan a Filarmonicii din Ținutul Secuiesc – Primăria Odorheiu Secuiesc, Casei de Cultură din Cristuru Secuiesc, Casei Municipale de Cultură „Eugen Nicoară” din Reghin, și Centrului Cultural Târnăveni.

În decorul, itinerant și el, al câtorva panouri documentare explicative, dar și al incitantelor lucrări tridimensionale de artă cinetică imaginate de artistul plastic Maria Păun, Corina Răducanu și Eugen Dumitrescu au reliefat cu rafinement cromatică sugestivă a *Marșului* și *Allegro*-ului compuse de Ligeti în vremea studenției, novatoarele suprapuneri pentatonice din *Studiul Polifonic*, elocvența expresivă a celor *Trei dansuri de nuntă* și a *Sonatinei*, revelând o gândire muzicală predispusă către ludic ce apelează la combinații dinamic-timbrale inedite. Preferând abordările eclecticice cu un pronunțat iz parodic, uneori la limita unui cocktail grotesc-absurd, autorul anti-anti-operei *Le Grand Macabre*, al *Requiemului*, precum și al altor compoziții creatoare de atmosferă, Ligeti și-a creionat partiturile pentru pian la patru mâini sub influența melosului folcloric transilvănean dar și a *Mikrokosmos*-ului bartokian, sedus de capacitatea combinatorie a polifoniei renescentiste și, în aceeași măsură, de tipologia aparte a modalismului impresionist, asupra cărora și-a pus amprenta inconfundabilul său umor cu nuanțe sarcastice.

Influențat (printre altele) de o nuvelă a lui Krúdy Gyula pe care Ligeti o citise în copilărie, precum și de subiectul celebrului lungmetraj *Timpuri noi* al lui Charlie Chaplin, conceptul „*Poemului simfonic*” compus pentru 100 de metronoame a pus în

lumină o altă fațetă a fanteziei creatoare ligetiene: ideea unei muzici „mecanice” ilustrată de o polistruktură temporală ce prefigurează un labirint sonor, virtual incomensurabil. Ticăitul departajat în timp al tipologiei variate de metronoame a marcat acel *aici și acum* specific fiecărei săli de concert, spectatorii fiind, totodată, provocați să-și amplifice perspectiva referențială intrând în contact și cu obiectele de artă cinetică plasate în imediata lor apropiere.

Ca o potențială replică dată demersului artistic deja menționat, co-finanțat de către Administrația Fondului Cultural Național și mediatizat consistent de către parteneri de marcă precum Radio România Muzical și TVR–secția maghiară a departamentului emisiunilor pentru minorități, ultima seară a unui fabulos festival – parte a proiectului cultural **HOINAR** fondat de pianistul Florian Mitrea – a adus pe scena Ateneului Român în 18 decembrie, sub genericul **Bridges and Echoes**, un alt duo alcătuit din protagoniști de elită: britanica Joanna MacGregor și românul Florian Mitrea, cu intenția novatoare de a pune în lumină relația structurală dintre primele opt piese ale binecunoscutului ciclu ligetian *Musica ricercata* și câteva pagini de rezonanță din literatura pianistică universală și românească.

Ideea lui Florian Mitrea de a potența, într-un mod cu totul original, cele opt miniaturi ligetiene pentru pian solo – conturate în detaliu de către fenomenala Joanna MacGregor – s-a materializat prin alternarea acestora cu revelatorul *Preludiu în mi minor* de Chopin ancorat într-un minimalism *avant la lettre*, urmat de ilustrativul *Dans în ritm bulgar* și, respectiv, de piesa nr. 142 din *Mikrokosmosul* lui Béla Bartók, de faimosul vals chopinian „*Minut*”, de două dintre pitoreștile miniaturi de caracter ale lui Paul Constantinescu: *Corbul și vulpea* și *S-a certat cumătra gaiță cu cumătra bufniță* și, apoi, de cea de-a șasea piesă a *Suitei de cântece și dansuri românești* semnate de Sigismund Toduță reliefate, în ansamblu, fără cusur de către același Florian Mitrea, pentru ca, în final, să li se adauge versiunea pentru două pianе a amețitorului *Ostinato* bartókian. În economia unui recital axat pe ecouri componistice din ere și spații diverse, ce a alăturat *Funeraliile* lui Franz Liszt (din *Harmonies poetiques et religieuses*) de dramaticul moment wagnerian *Isolde's Liebestod* în aranjamentul lui Liszt dar și de

creația personală a Joanei MacGregor dedicată zbuciumatei existențe a Ninei Simone și, în sfârșit, de complexa parafrază lisztiană de concert *Réminiscences de Don Juan*, puzzle-ul plurivalent Ligeti-Chopin-Bartók-Constantinescu-Toduță a punctat, relevant, aspectul policrom al unui destin creator tumultuos precum cel asumat de György Ligeti.

„*Nu mă adecvez la nimic, nici măcar la avangardă*” – se autoeticheta compozitorul, esențializându-și, malițios, unicitatea traiectoriei artistice. Iar Odiseea incitantă a dramaturgiei sale creatoare continuă, învingând timpul!